

Innst. S. nr. 202

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

St.meld. nr. 14 (2008–2009)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om internasjonalisering av utdanning

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Regjeringen fremmer for første gang en helhetlig stortingsmelding om internasjonalisering på hele utdanningsområdet. Internasjonalisering av utdanning er viktig for Norge som kunnskapsnasjon.

Departementets utgangspunkt er at internasjonalisering berører alle sider ved utdanningstilbudene og hele utdanningsløpet. Meldingen handler derfor om grunnopplæring, med hovedvekt på videregående opplæring, fagskoleutdanning og høyere utdanning, inkludert forskerutdanning.

Meldingen tar ikke opp problemstillinger av betydning for internasjonalisering av forskning som sådan. Departementet tar sikte på å legge fram en egen melding om forskningspolitikken, der dette vil bli omtalt. Videre vil internasjonalisering i sammenheng med barnehager, folkehøyskoler og studieforbund dekkes gjennom andre prosesser og tiltak, i den grad det er relevant.

Departementet framholder i meldingen at framtidens verdiskaping forutsetter global konkurranse-dyktighet. Til dette trengs relevant utdanning av høy kvalitet, og det trengs samfunnsborgere og arbeidstakere med internasjonal kunnskap og erfaring. Vår evne til å tiltrekke oss gode internasjonale samarbeidspartnere innenfor utdanning og forskning er avgjørende for utviklingen av vårt eget kunnskaps-system i årene som kommer. En internasjonalt rettet utdanning, basert på god kvalitet og relevans, skal gjøre Norge til en attraktiv kunnskapsnasjon og samarbeidspartner.

I en globalisert verden er Norge avhengig av mennesker med inngående kunnskap om og erfaring fra andre kulturer. Utdanning er viktig for å fremme flerkulturell dialog og mellommenneskelig forståelse. Økt mobilitet i utdanning er derfor et gode. Men dette må ikke bare komme den enkelte elev, student, lærer eller forsker til gode. Alle, også de som ikke reiser ut, skal få en utdanning som rustar dem for de utfordringene og mulighetene globaliseringen representerer.

Departementet understreker at internasjonalisering av utdanning gir viktige bidrag til arbeidslivet og samfunnet i form av bedre språkferdigheter, internasjonal orientering og flerkulturell kompetanse. Muligheten til å foreta sammenligninger på tvers av nasjonale grenser gir elever, studenter, lærere og utdanningsinstitusjoner bedre forståelse også for eget kunnskapsnivå og egne evner. Gjennom å sette en standard og legge an et bredere perspektiv vil internasjonalisering av utdanning virke kvalitetsfremmende på undervisning, fagutvikling og institusjonsbygging.

Departementet mener imidlertid at økt internasjonalisering av utdanning ikke bare kan begrunnes ut fra norske egeninteresser. Like viktig er den rollen utdanning har for flerkulturell forståelse og solidaritet. Utdanning for alle (Education For All, EFA), et av FNs tusenårsmål, er høyt prioritert av Regjeringen. Det samme gjelder internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid med utviklingsland. Departementet ser også internasjonalisering av utdanning i sammenheng med prosesser av utenrikspolitisk betydning.

Departementet mener god fremmedspråkopp-læring spiller en særlig viktig rolle for internasjonalisering. Gode språkkunnskaper danner grunnlaget for kommunikasjon og deltakelse i et internasjonalt samfunns- og arbeidsliv. De som studerer i utlandet tileg-

ner seg verdifull kunnskap om samfunnsforhold, språk og kultur. Dette er kompetanse som har høy relevans for arbeidslivet og som tilfører samfunnet viktige internasjonale impulser.

Departementet peker i meldingen på at *virkemidlene* for internasjonalisering av utdanning er mange. De største ressursene går til norsk deltakelse i internasjonale utdannings- og mobilitetsprogrammer, ordningene for utdanningsstøtte gjennom Statens lånekasse for utdanning samt andre finansieringsordninger i høyere utdanning. Sentrale organer har fått økt betydning. Departementet mener særlig Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) har en viktig oppgave som forvalter av ulike utdannings- og mobilitetsprogrammer og i å bistå norske utdanningsinstitusjoner og utdanningsmyndigheter i deres internasjonale engasjement.

Departementet foreslår i meldingen å opprettholde satsingene for økt internasjonalisering av utdanning ved hjelp av disse virkemidlene, men med tydeligere prioriteringer. Kvalitet og relevans skal gis høyere prioritet i utformingen av eksisterende virkemidler, inkludert finansiering av studier i utlandet. Departementet vil videre styrke den faglige og institusjonsmessige forankringen av internasjonalisering hjemme. For det handler også om å være attraktive for utenlandske studenter og ansatte. Departementet understreker at utdanningstilbudet skal ha så høy kvalitet og relevans at Norge blir et attraktivt samarbeidsland internasjonalt.

Departementet viser til at internasjonalisering på *grunnopplæringens* område er forankret i formålsparagrafen og i læreplanverket. Internasjonalisering angår derfor alle elever, ikke bare de som omfattes av utvekslingsordninger, klasseturer og andre former for mobilitet.

Departementet understreker at internasjonalisering av utdanning bidrar til bevisstgjøring og kulturforståelse og gir elever og studenter bedre forutsetninger i et stadig mer internasjonalt orientert samfunns- og arbeidsliv. Departementet vil bidra til at det blir bedre tilgang til informasjon og rådgivning, også omkring EU-programmer, og til at flere bruker EU-programmer for skole- og elevsamarbeid og utveksling innenfor grunnopplæringen. Departementet vil også sørge for at Norge søker aktiv deltakelse i nye internasjonale samarbeidsprogrammer rettet mot skolen. Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) skal få utvidet sine oppgaver og bli et service- og kompetansesenter også for skoler og skolemyndigheter.

Departementet viser til at det arbeides målbevisst med internasjonalisering ved mange skoler og utdanningsinstitusjoner. I grunnskole og videregående opplæring er internasjonale perspektiver viktige i mange av kompetansemålene i læreplanene. Depar-

tementet ser imidlertid behov for å tydeliggjøre perspektivet og å spre god praksis. Bruk av skoleturer og prosjekter ved de ulike skolene kan til dels være preget av vilkårlighet, og det er store forskjeller mellom elevgruppene.

Departementet vil få utviklet en plan for internasjonaliseringsarbeidet i grunnopplæringen. En viktig del av denne vil være spredning av eksempler på god praksis og ideer til hvordan internasjonalt samarbeid kan brukes i fagene. Planen vil også omfatte tiltak som kan føre til økt elevutveksling og hospitering. Veiledere skal utarbeides, bl.a. om hvordan det kan legges vekt på internasjonale perspektiver i lokalt læreplanarbeid, og om god og lik praktisering av gratisprinsippet i opplæringsloven.

Departementet vil vurdere hvordan flere kan få lærlingplass i utlandet, og videreutvikle samarbeidet med arbeids- og næringslivet om internasjonalt arbeid i opplæringen. Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæring (SRY) skal få styrket sin rolle i arbeidet med internasjonale spørsmål. Internasjonalt samarbeid omkring fag- og yrkesopplæringen skal intensiveres.

Departementet vil vurdere hvordan ordningen med studieopphold for elevgrupper kan åpnes for nye grupper. Departementet ønsker større geografisk spredning og større innslag av yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Det skal også utarbeides kriterier for kvalitet og for søknadsbehandling i forbindelse med utveksling og studieopphold for hele elevgrupper i utlandet. Departementet vurderer også nye støtteordninger for å stimulere til økt utveksling, eksempelvis språkstipend.

Når det gjelder *fagskolene*, mener departementet at det viktigste bidraget til internasjonalisering synes å være å utarbeide gode og forutsigbare rammevilkår, blant annet for godkjenning og innpassing i ulike kvalifikasjonsrammeverk. Økt internasjonalisering forutsetter bedre internasjonal systemforståelse og kompatibilitet innenfor de yrkesrettede utdanningene som fagskolene tilhører.

Departementet vil i samarbeid med relevante aktører utarbeide et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NQF) for fagskoleutdanningene som er tilpasset det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF). Departementet vil komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i fagskoleloven i den forbindelse. Departementet vil vurdere nærmere de anbefalingene som en arbeidsgruppe for fagskolenes kvalifikasjonsrammeverk la fram i 2008. For øvrig skal statistikkgrunnlaget på fagskoleutdanningenes område forbedres.

Departementet mener det er nødvendig å rette enda mer oppmerksomhet mot internasjonalisering av *universiteter og høyskoler*. Målet er å videreutvikle Norge som kunnskapsnasjon i global sammen-

heng, med vekt på kvalitet, attraktivitet, samarbeid og relevans for samfunns- og arbeidslivet. Det vises til Kvalitetsreformens vektlegging av internasjonalisering og til evalueringen av reformen.

Departementet mener det er en positiv utvikling i høyere utdanning, men at man ikke i tilstrekkelig grad lykkes med å se internasjonalisering som et kvalitetsverktøy for fagmiljøer og institusjoner. Internasjonalisering er i for høy grad blitt et spørsmål om mobilitet for den enkelte student.

Departementet vil derfor vurdere ulike tiltak knyttet til utvikling av felles studieprogrammer og felles grader og til samarbeid mellom norske og utenlandske institusjoner. Studentutveksling vil på den måten i høyere grad bli knyttet til faglig samarbeid og utvikling. Pilotprosjekter for internasjonalisering ved kortere profesjonsutdanninger (lærer/sykepleier/ingeniør) vil også bli vurdert. Gjennom identifisering av beste praksis vil norske institusjoner også oppfordres til gode tiltak.

I forbindelse med evalueringen i 2009 av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler vil departementet vurdere dagens uttelling for mobilitet. Departementet vil se om det er behov for andre og/eller nye virkemidler for å fremme internasjonalisering i sektoren.

Departementet understreker i meldingen sektorens eget ansvar for bl.a. å kvalitetssikre inngåtte avtaler med utenlandske institusjoner, tilrettelegge for økende mobilitet på alle fagområder, informere og veilede. Det kan også være behov for å intensivere strategiarbeid og erfaringsoverføring innenfor egen institusjon og å opprette bredere kontakt med arbeids- og næringsliv om samarbeid og behovsanalyser.

Departementet vil ta initiativ til å kartlegge tilretteleggingen for internasjonale studenter i Norge med tanke på visum og oppholdstillatelse. Kvotordningen vil bli evaluert, gjerne i samarbeid med NORAD.

Når det gjelder *støtteordninger for utenlandsstudier*, går departementet inn for at kvalitet i større grad skal legges til grunn. Departementet foreslår en omlegging av utdanningsstøtteordningen for både grads- og delstudenter, slik at det blir økonomisk mer attraktivt å studere ved institusjoner med høy kvalitet i utlandet.

Departementet ser det som et gode for samfunns- og arbeidslivet at en viss andel studenter tar hele akademiske grader ved utenlandske institusjoner. Mastergradsstudier er prioritert, men departementet finner det ikke hensiktsmessig å tallfeste hvor mange eller hvor stor andel av utenlandsstudentene dette skal gjelde. Departementet mener det fortsatt bør være en stor grad av frihet i valg av utdanning.

Departementet vil opprettholde generell støtte til livsopphold som i dag, men vil åpne for større grad

av differensiering av den delen av støtten til skolepenger som dekkes av stipend. Studier ved institusjoner av høy kvalitet skal gi høyest stipendandel.

Departementet går inn for at det utvikles lister over utenlandske institusjoner som holder høy kvalitet. Departementet foreslår å oppnevne en rådgivende gruppe eller et utvalg som skal arbeide med kvalitetskriteriene og hvilke institusjoner og studier som skal med på listen. Arbeidet med en slik kvalitetsliste skal skje i bredt samarbeid med de relevante organisasjonene og institusjonene på feltet.

Det forutsettes at disse listene blir vesentlig utvidet i forhold til listen over institusjoner på dagens tilleggsstipendliste, og de skal ikke begrenses til engelskspråklige land. Departementet finner det på denne bakgrunn naturlig at tilleggsstipendlisten avvikles. Stipendnivået til dekning av skolepenger vil variere for studier ved ulike institusjoner. Departementet vil vurdere om dagens nivå skal opprettholdes for studier ved institusjoner som faller utenfor kvalitetslisten.

Departementet ønsker å innføre støtte knyttet til kvalitetskriterier og/eller institusjonelt samarbeid (avtaler) også til delstudier i utlandet. Studieavgifter er gjerne mye lavere ved delstudier enn ved gradsstudier, særlig der det foreligger en avtale mellom en norsk og en utenlandsk institusjon. Det er likevel departementets vurdering at også delstudier i utlandet bør følge den samme ordningen som gradsstudier når det gjelder differensiering av stipendandelen basert på kvalitetskriterier. Departementet mener at studier gjennom etablerte utvekslingsavtaler bør gi høyere stipend enn studier utenom slike avtaler.

Departementet mener det fortsatt ikke skal gis støtte på generell basis til førsteåret av fireårige bachelorutdanninger (Freshman Year), når dette året ikke er å anse å være på nivå med høyere utdanning i Norge. Departementet mener imidlertid at det bør gjøres unntak når det dreier seg om en institusjon av høy kvalitet.

Departementet foreslår å avvikle dagens ordning med språklig tilretteleggingssemester. Ordningen med språkstipender skal vurderes omarbeidet som tilrettelegging for utdanning i ikke-engelskspråklige land. Departementet vil vurdere behovet for dagens vilkår om at studier er offentlig godkjent i studielandet. Innføring av stipend til skolepenger til Ph.d.-utdanning som står på kvalitetslisten, bør vurderes nærmere. Samarbeid med utenlandske institusjoner om mer tilrettelegging for norske gradsstudenter utredes og vurderes. Departementet legger ellers vekt på at det blir gitt god informasjon om utenlandsstudier og på tiltak som kan føre til at internasjonale utvekslingsprogrammer blir utnyttet bedre.

Departementet mener en sterkere vektlegging av kvalitet krever at de kvalitetskriterier for utenlandsk

utdanning som etableres, har tillit både blant studentene, i utdanningssektoren og i arbeidslivet. Departementet vil i samråd med relevante aktører arbeide for at det utvikles et godt system for kvalitetsstyring i stipendtildelingen. Departementet vil legge stor vekt på en grundig vurdering av den faglige bredden i utvalget av kvalitetsutdanninger, konsekvenser for enkelte utdanninger og praktisk gjennomførbarhet. Hvordan kvalitetskriteriene skal forvaltes og hvem som bør få det faglige ansvaret, vil departementet vurdere nærmere.

Departementet mener at en ordning som skissert vil være positiv for studentene. Dette vil innebære større trygghet for at den utenlandske utdanningen som finansieres gjennom Lånekassen, er av god kvalitet. Det skal imidlertid også i fortsettelsen være stor grad av valgfrihet. Departementet tar sikte på en omlegging som fases inn fra studieåret 2011/2012.

De økonomiske konsekvensene av disse og øvrige forslag vil bli vurdert i forbindelse med de årlige budsjettforslagene.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiter, Gorm Kjernli, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse Michaelsen, fra Høyre, Gunnar Gundersen og lederen Ine Marie Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Geir-Ketil Hansen og Lena Jensen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til meldingen.

Komiteen mener økt internasjonalisering av utdanning er et gode, og er positiv til at det nå fremmes en helhetlig stortingsmelding om temaet. Det er viktig at både mobilitet, institusjonenes rolle i Norge og myndighetenes ansvar sees i sammenheng, og at det understrekes at internasjonalisering skal angå alle elever og studenter.

Komiteen deler departementets syn på at framtidens verdiskaping forutsetter en utdanning av høy kvalitet der internasjonal kunnskap og erfaring er godt forankret. Internasjonalisering av utdanning er ikke bare et mål i seg selv, men et virkemiddel for å fremme økt kvalitet og relevans i utdanningen. Komiteen viser til at stortingsmeldingen beskriver de kunnskapspolitiske hovedlinjene og behovene for internasjonalisering i et bredt spekter for alle delene av utdanningen, fra grunnskole til høyere utdanning og forskning.

Komiteen merker seg at departementet har tre hovedmålsetninger med meldingen. For det første å gi utformingen av de eksisterende virkemidlene for internasjonalisering av utdanning økt relevans og kvalitet, inkludert finansiering av studier i utlandet. For det andre å styrke den faglige og institusjonsmessige forankringen av internasjonalisering hjemme og for det tredje å gjøre norske institusjoner mer attraktive for utenlandske studenter og ansatte.

Komiteen er glad for at det rettes oppmerksomhet mot de mulighetene et flerkulturelt Norge gir for det norske utdanningssystemet. Et flerkulturelt samfunn åpner muligheter og stiller nye krav til internasjonalisering hjemme som kan utvide perspektivene vi har, og skaffe fornyet kunnskap for å møte framtidens utfordringer i norsk arbeids- og næringsliv.

Komiteen ser at globaliseringen innenfor utdanningsområdet har økt kraftig i de seneste årene. På verdensbasis begynner stadig flere unge på videregående utdanning og andelen som tar hele eller deler av sin utdanning i utlandet stiger voldsomt. Ifølge OECD var det i 1975 kun 600 000 som utdannet seg utenfor sitt hjemland, mens i 2005 var tallet 2,7 millioner. I en analyse laget for den australske regjering blir det anslått at dette tallet vil stige til 7,2 millioner i 2025. Komiteen vil understreke viktigheten av at Norge fører en proaktiv politikk i forhold til denne utviklingen, både for å sikre norske studenter muligheter til å kjempe om attraktive utdanningsplasser i utlandet, men også for å kunne videreutvikle et godt utdanningstilbud i Norge, som kan tiltrekke seg dyktige forskere, fagfolk, norske og utenlandske studenter. Komiteen vil understreke viktigheten av å tiltrekke seg talentfulle internasjonale studenter både i forhold til å øke kvaliteten på utdanningen samt det å bidra til å gi studenter og forskere nyttige internasjonale nettverk. Komiteen viser også til at mange utenlandske studenter velger å bli i sitt vertsland etter endt utdanning. Gjennom å tilby en kvalitativ god utdanning til utenlandsstudenter i Norge vil således norsk næringsliv kunne få høyt utdannet arbeidskraft, som samtidig kan være kulturelle brobyggere til norske eksportmarkeder.

Komiteen viser til at "kampen om de beste hodene" er i gang. Flere land har utarbeidet strategier for hvordan næringslivet skal kunne trekke til seg høyt kompetent arbeidskraft.

Komiteen vil samtidig påpeke viktigheten av å opprettholde og videreutvikle kvoteordningen i forhold til studenter fra utviklingsland og å understreke betydningen av at disse studentene stimuleres til å returnere til sine respektive hjemland etter endt utdanning for å motvirke såkalt "brain-drain" i utviklingsland.

Norge er et lite land med en svært internasjonalt orientert økonomi. Komiteen vil påpeke at vår vel-

ferd er bygget på fortsatt globalisering og åpen handel med omverdenen. Studenter som tilegner seg internasjonal erfaring og kompetanse er avgjørende for om vi lykkes. På samme måte er det en viktig og svært verdifull kilde til ny kompetanse at utenlandske studenter og forskere trekkes til Norge.

Komiteen mener at utdanning og internasjonal erfaring er helt sentrale elementer for at Norge skal lykkes i den framtidige konkurransen på globalt nivå. Internasjonal mobilitet har en egenverdi og er helt avgjørende for et lite land med ambisjoner om å være et ledende kunnskapssamfunn. Utviklingen går svært raskt i mange land, og det er hard konkurranse om å ha de beste lærestedene og tiltrekke seg de beste hodene. Ingenting tyder på at konkurransen kommer til å bli mindre. De fleste rike land og regioner har i dag høye ambisjoner for sin utdannings- og forskningspolitikk. Også fattige land satser i dag sterkt på utdanning og forskning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er tilfreds med at meldingen inneholder tiltak for å tilrettelegge for mobilitet for utreisende studenter. Vektleggingen av økt samarbeid med utenlandske institusjoner er et viktig tiltak. Flertallet vil også fremheve at Norge, i internasjonal sammenheng, har en god studiefinansiering for studenter som vil studere utenlands, og at dette også er med på å fremme mobilitet blant studenter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre så med denne meldingen fram til en helhetlig og grundig gjennomgang av internasjonalisering av utdanningen.

Disse medlemmer ser på internasjonalisering av utdanning som en helt sentral strategisk utfordring for Norge. Vår politikk må utformes på grunnlag av en klar oppfatning av hva vi ønsker å oppnå og noen målsettinger på definerte områder. Det er derfor skuffende å se at Regjeringen velger å skyve på de fleste valg, og at man med meldingen ikke er kommet lenger enn til at ting skal "utredes mer" eller "vurderes nærmere". Disse medlemmer finner mange fine formuleringer i meldingen, men meldingen er skuffende lite konkret om virkemidler og målsettinger.

Internasjonalisering av utdanning bør ha rammer som medfører at studentmobiliteten utvikler seg i forkant av norsk økonomisk utvikling i den globaliserte verden. Disse medlemmer hadde i denne sammenheng forventet langt mer forpliktende tiltak, for dette er et punkt som nesten ikke omtales i meldingen.

Disse medlemmer noterer seg at et samlet studentmiljø, akademia og næringsliv har reagert med skuffelse på meldingen. Meldingen burde ha foreslått konkrete tiltak og bidratt til en aktiv debatt om hva og hvor Norge vil i sin internasjonaliseringspolitikk og hvilke utfordringer vi står overfor. Disse medlemmer mener at fagre ord og ønsker om at internasjonalisering skal gjennomsyre hele utdanningssektoren, må følges opp av en diskusjon om virkemidler og nødvendige kostnader, ressurser, kulturelle barrierer og nasjonale hindringer, samfunnsmessige konsekvenser og ikke minst utenrikspolitisk betydning. Disse medlemmer hadde forventet at Regjeringen presenterte en langt mer offensiv plan for å iverksette prøveprosjekter og forsøksordninger på områder som klasseutveksling på grunnskolenivå, yrkesfag og på kortere profesjonsutdanninger og utvekslingsperioder innen høyere utdanning.

Disse medlemmer er positive til at det legges frem en melding som legger opp til å se internasjonalisering av utdanningen i et helhetlig perspektiv, men understreker at også internasjonal forskning burde vært en del av samme melding, slik at utdanning og forskning ble sett i sammenheng. Disse medlemmer viser til at antallet studenter som studerer i utlandet aldri har vært så lavt på ti år. Disse medlemmer viser også til de forventninger regjeringspartiene selv skapte i forkant av meldingen, og den store skuffelsen de berørte parter i sektoren, næringslivet og det politiske miljø opplever over meldingens mangel på politikk og nytenking. Disse medlemmer mener meldingen burde hatt et langt bredere perspektiv enn kun å fokusere på elever/studenter som reiser til utlandet eller utlendinger som kommer hit for å studere. De samfunnsøkonomiske gevinstene ved at studenter tar utdanning i utlandet fokuseres det lite på. Disse medlemmer vil påpeke at det er utenkelig at Norge skal kunne dimensjonere opp for all utdanning i Norge. Sammenlignet med kostnaden ved å opprette studieplasser i Norge er det svært lønnsomt for staten at studenter studerer i utlandet. Gevinstene ved økt studentmobilitet burde derfor etter disse medlemmers oppfatning fått en langt sterkere oppmerksomhet enn en ensidig fokusering på kostnadene. Disse medlemmer mener det kan være formålstjenlig å ytterligere spisse utdanningsområder vi er gode på som f.eks. petroleumsrelatert forskning og utdanning, hvor Norge ligger langt fremme og hvor det er et stort potensial for salg av "know-how" i fremtiden.

Disse medlemmer viser også til Regjeringens kutt i basisbevilgningene til UH-sektoren og vil påpeke at handlingsrommet i forhold til internasjonalisering begrenses vesentlig gjennom denne politiske prioriteringen.

Disse medlemmer har gjentatte ganger tatt til orde for en likebehandling av private og offentlige utdanningsinstitusjoner i forhold til offentlig finansiering. En global markedsorientering med konkurranse mellom offentlige og private institusjoner vil også fremtvinge en avklaring i forhold til likebehandling når det gjelder grunnfinansiering.

Disse medlemmer vil også vise til at det i takt med utbyggingen av et globalt utdanningsmarked samtidig er en voksende politisk diskusjon om utdanningsområdet skal inkluderes innenfor rammene i GATS. Det vil si de internasjonale forhandlinger under WTO om handel med serviceytelser. Disse medlemmer vil fremheve at hvis utdanningsområdet blir inkludert, så vil det føre til mindre nasjonal regulering av utdanningsområdet og en intensivert internasjonal konkurranse mellom utdanningsinstitusjonene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at disse forhold fremtvinger en avklaring i forhold til om utenlandske studenter uten begrensninger skal kunne tilbys gratis høyere utdanning i Norge. Gratisprinsippet må også ses i sammenheng med næringslivets og UH-sektorens behov for å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at den flate lønnsstrukturen i Norge medfører at det er nødvendig med en god studiefinansiering. OECD-rapporten "Education at a Glance 2008" viser at det lønner seg stadig mindre å ta utdanning i Norge sammenlignet med andre land. Av 30 OECD-land er det bare i Danmark man får lavere økonomisk uttelling for høyere utdanning. Dersom man tar høyere utdanning i Norge, så får man i dag rundt 29 pst. mer i lønn enn dem som bare fullfører videregående skole. I Finland tjener man rundt en og en halv gang så mye ved å ta høyere utdanning, sammenlignet med om man slutter etter videregående skole. Den nordiske modellen medfører at personer med høyere utdanning tjener dårligere enn personer med tilsvarende utdanning i andre land. Når målet er at flere skal ta høyere utdanning i Norge, så er en god studiefinansiering en forutsetning som andre land ikke er så avhengig av.

2.2 Internasjonalisering av grunnopplæringen

Komiteen viser til at internasjonalisering i grunnopplæringen er forankret i både formålsparagrafen og læreplanverket, og at internasjonalisering derfor skal angå alle elever. Komiteen støtter departementet i at det er behov for en veiledning i hvordan den internasjonale dimensjonen i større grad kan bli vektlagt i det lokale læreplanarbeidet.

Komiteen vil understreke viktigheten av å utnytte de relevante mobilitetsprogrammer og -prosjekter som eksisterer. Det er behov for bedre informasjon om de mulighetene som fins både innenfor EU og andre programmer. For bedre å sikre at mulighetene tas i bruk mener departementet at SIU i større grad bør være et service- og kompetansesenter for skoler og skolemyndigheter. Komiteen mener rådgivning og veiledning er viktig for mobilitet og støtter dette.

Komiteen viser også til at fag- og yrkesopplæringen tradisjonelt har hatt internasjonalisering som et sentralt tema. EUs Leonardo da Vinci-program gir mange muligheter, men det er behov for mer oppmerksomhet om hvordan mobilitet kan styrkes gjennom dette programmet.

Komiteen viser til omtalen av utdanningsstøtte, og vil spesielt fremheve viktigheten av at ordningen med støtte til hele elevgrupper på studieopphold i utlandet vurderes nærmere med hensyn til større geografisk spredning og å inkludere yrkesfaglige studieretninger i større grad. Det vil også være viktig å starte et arbeid med å utvikle kvalitetskriterier og kriterier for søknadsbehandling for individuell utveksling gjennom utvekslingsorganisasjonene.

Komiteen vil fremheve at internasjonalisering på grunnopplæringsnivå bidrar til å stimulere elevene til å tilegne seg språkkunnskaper og skaper forståelse for at språkkunnskaper er av vesentlig betydning. Komiteen vil påpeke at det er stor forskjell mellom de enkelte skolene når det gjelder internasjonalt fokus, og at dette arbeidet i stor grad er preget av ildsjelers initiativ og innsats.

Komiteen merker seg departementets vurdering av samarbeidsprosjekter og reiseaktiviteter i grunnopplæringen og støtter behovet for større grad av kvalitetssikring. Komiteen vil likevel understreke viktigheten av de gevinster internasjonalisering i grunnopplæringen kan gi for både skolen og den enkelte elev.

Komiteen vil fremheve tiltak som kan bidra til at flere kan få lærlingeplass i utlandet. Det er viktig å sikre at læretiden blir vurdert som likeverdig med læretiden i Norge. Implementeringen av det europeiske kvalifikasjonsrammeverket, EQF, er viktig i så henseende. Hovedhensikten med EQF er å fjerne hindringer for mobilitet for elever, lærlinger, studenter og arbeidssøkere, og komiteen vil understreke viktigheten av å få på plass et rammeverk i Norge tilpasset EQF raskt.

Komiteen vil også vise til forslaget om SIU som et service- og kompetansesenter for skoler og skolemyndigheter. SIU kan yte informasjon, veiledning og assistanse til lærlinger om mulighetene for læreplass i utlandet.

Komiteen legger til grunn at skoler ikke "taper" penger på internasjonaliseringstiltak – snarere tvert om. Videre viser komiteen til komiteens åpne høring om meldingen 27. februar 2009 hvor det fremkom informasjon om at forskriften som regulerer godkjenning av utenlandsk grunnskoleutdanning oppfattes som ullen og lite forutsigbar, og at rådgivere ved skolene ikke alltid er tilstrekkelig oppdaterte med hensyn til utvekslingsmuligheter mv. Komiteen mener det er viktig at godkjenningsrutinene for utenlandsskoleår gjøres bedre og mer forutsigbare, og at man på egnet måte sikrer at rådgivere har oppdatert kunnskap om utvekslingsmuligheter mv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag som sikrer at godkjenningsrutinene for utenlandsskoleår gjøres bedre og mer forutsigbare, og at man på egnet måte sikrer at rådgivere har oppdatert kunnskap om utvekslingsmuligheter."

Disse medlemmer viser videre til beskrivelsen av situasjonen for internasjonaliseringstiltak i grunnopplæringen. Den er avhengig av forankring i skolens læreplaner, men er i praksis ofte avhengig av ildsjeler og er dermed for personavhengig. Det mangler dermed ofte helhetlige og konsistente planer for hvordan internasjonaliseringsarbeidet kan drives. Disse medlemmer kan ikke se at meldingen angir noen løsninger på disse utfordringene. Det er bemerkelsesverdig at det ikke foreslås annet enn å forsøke å forbedre det som allerede er i gang, eller at Regjeringen skal vurdere tiltak. Disse medlemmer vil påpeke at bekymringsmeldinger om opplegg som ikke lenger lar seg gjennomføre eller opprettholde er mange, og at Regjeringen burde ha kommet med konkrete mottiltak.

Disse medlemmer ønsker at støtteordningen fra Lånekassen bør utvides til også å omfatte Vg1 og Vg3, og at det også skal bevilges støtte til elever på videregående nivå som ønsker å ta et semester ute. I dagens system er det bare mulig å få støtte for et helt år, men de to nevnte endringene vil medføre at flere elever i den videregående opplæringen får muligheten til å ta del i internasjonaliseringen. Studenter i høyere utdanning har muligheten til å studere ett enkelt semester i utlandet, og disse medlemmer mener at elever i videregående utdanning bør ha den samme muligheten.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at støtteordningen fra Lånekassen utvides til å omfatte Vg1 og Vg3, og at det gis støtte til elever på videregående nivå som ønsker å studere et semester ute."

Disse medlemmer finner det underlig at ikke elevutveksling hvor eleven bor i en vertsfamilie mens han/hun går på en lokal skole nevnes med et ord i meldingen. Disse medlemmer vil hevde at dette møtet med en annen kultur og et annet språk ofte er innfallsporten for mange til en internasjonal utdanning. Disse medlemmer vil påpeke at det varierer sterkt fra skole til skole om et slikt utvekslingsår blir godkjent av norsk skolevesen. Mange elever opplever en frykt for at manglende godkjenning fører til at de må ta skoleåret på nytt i Norge. Dette er et vesentlig hinder for elevutveksling som det snarest må ryddes opp i.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til hvordan en kan sikre at utdanningen som elever får gjennom elevutveksling, blir godkjent i Norge."

Gratisprinsippet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til omtalen av gratisprinsippet og støtter departementets vurderinger av hvordan gratisprinsippet skal praktiseres.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at gratisprinsippet er en utfordring i forhold til internasjonalisering. Rapportene er mange om at verdifulle initiativ stoppes lokalt pga. gratisprinsippet. Det er ikke akseptabelt at verdifulle utvekslingsprogrammer stoppes og at lokale kontakter og initiativ går tapt. I mange tilfeller erstattes skolens opplegg med foreldreinitierte og foreldredrevne opplegg som tilpasses skoleplanen. Da er oppleggene utenfor skolens kontroll og de vil sjelden inkludere alle. Disse medlemmer vil understreke at det før gratisprinsippet ble strammet inn, var mye kreativitet og engasjement rundt det å finne finansieringsløsninger slik at alle kunne delta. Regjeringen signaliserer ingen vilje til forpliktende, statlige opplegg som sikrer finansiering av internasjonaliseringstiltak i grunnopplæringen. Resultatet av Regjeringens politikk er dermed at internasjonaliseringsarbeidet på grunnskolenivå har stoppet opp. Disse medlemmer mener at en tilbakevending til større fleksibilitet i forhold til disse utfordringene er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at grunnlaget og interessen for å studere i utlandet i mange tilfeller legges mens elevene er i grunnopplæringen. Gratisprinsippet er et ideelt prinsipp som i mange tilfeller blir et hinder i forhold til studieturer, samarbeidsprosjekt og utvekslingsopphold. Disse medlemmer mener dagens rammeoverføringer og misforhold mellom rammer og sentrale aktørers forventninger til hva rammene skal dekke, gjør at mange elever fratas muligheten til å delta i slike aktiviteter.

Internasjonale skoler

Komiteen vil vise til de internasjonale skolenes ekstra kostnader i forhold til internasjonal sertifisering og kontroll, deres betydelige kostnader i forbindelse med rekruttering av internasjonale lærere samt kostnader for lærernes pålagte faglige kurs mv. Komiteen viser til at disse forhold i liten grad gjenspeiles i dagens finansieringssystem for internasjonale skoler.

Komiteen vil også påpeke at en del elever ved internasjonale skoler har behov for ekstra norskopplæring for å kunne fungere i det norske samfunnet i den tiden de går på skole i Norge, men at skolen ikke tilføres økonomiske ressurser til slik opplæring. Disse elevene er således de eneste fremmedspråklige elevene i landet som ikke får tilskudd til norskundervisning.

Komiteen vil understreke at disse skolene bl.a. er et aktuelt tilbud for norske elever som har gått på tilsvarende skoler i utlandet, og at de kan være til stor nytte for elever med planer om videre studier i utlandet.

Internasjonale skoler fikk gjennom behandlingen av friskoleloven/privatskoleloven (Ot.prp. nr. 37 (2006–2007), Innst. O. nr. 88 (2006–2007)) en lovfestet rett til godkjenning og statstilskudd på gitte vilkår. Komiteen viser til at én av begrunnelsene for å legge til rette for internasjonale skoler i Norge, var hensynet til næringslivets og universitets- og høyskolesektorens behov for å kunne rekruttere utenlandsk arbeidskraft. For å sikre kvaliteten på de internasjonale skolene ble det stilt krav om at de skulle drive sin virksomhet etter internasjonale læreplaner, f.eks. læreplanene til International Baccalaureate Organization (IBO), samt at skolene skulle være sertifisert av den organisasjonen som hadde utarbeidet planene. Skoler som ikke hadde slik sertifisering skulle få en overgangsperiode for å bringe forholdene i orden.

Komiteen ber på denne bakgrunn om at departementet foretar en gjennomgang av systemet for finansiering av internasjonale skoler som inkluderer både tilskuddsordningen og ordningen for finansiering gjennom Lånekassen, for å se om dagens ordninger er formålstjenlige.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av systemet for finansiering av internasjonale skoler som inkluderer både tilskuddsordningen og ordning for finansiering gjennom Lånekassen, for å se om dagens ordninger er formålstjenlige."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer videre følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer tilskudd til norskopplæring for fremmedspråklige elever i internasjonale skoler i Norge."

Disse medlemmer viser til at de internasjonale skolene i Norge i liten grad er omtalt i meldingen. Disse medlemmer vil påpeke at IBO-godkjente skoler fremdeles sliter med uavklarte problemstillinger, til tross for gjentatte henvendelser til direktorat og departement. En av problemstillingene er at elevene i det 11. året i IBO-skoler fremdeles befinner seg i "Middle school" i dette systemet. Problemstillingen er analog til den vi finner i forhold til "Freshman Year" i det amerikanske systemet siden den norske skolen avviker fra både det internasjonale og det amerikanske systemet.

Disse medlemmer viser til at manglende finansieringsavklaring for det 11. året har ført til en stor økonomisk ekstra belastning for enkelte skoler, noe som må kompenseres bl.a. ved "fund raising".

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer at elever på IBO-godkjente skoler mottar skolepenger under hele grunnopplæringen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil fremholde viktigheten av at elever på IBO-godkjente skoler mottar skolepenger under hele grunnopplæringen, og at dette ikke kan gjøres til en byråkratisk kasteball mellom norske forvaltningsnivåer. Det må avklares om det er kommunen eller fylket som skal ha ansvaret.

2.3 Internasjonalisering av fagskoleutdanning

Komiteen viser til at departementet i samarbeid med relevante aktører vil utarbeide et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk tilpasset det europeiske kvalifikasjonsrammeverket. Komiteen imøteser denne utarbeidelsen.

Komiteen vil også understreke viktigheten av et godt kunnskapsgrunnlag for fagskolene. Karlsen-

utvalget foreslo i sin innstilling å forbedre statistikkgrunnlaget. Denne kunnskapen vil kunne føre til bedre internasjonaliseringsarbeid på fagskoleområdet, for eksempel mulighetene for inkludering i støtteordninger som finnes for andre norske elever og studenter i utlandet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er bemerkelsesverdig at det i lys av Karlsen-utvalgets innstilling (NOU 2008:18) og vektlegging av internasjonaliseringens betydning også for fagutdanningen ikke iverksettes noen konkrete tiltak på dette området. Utdanningene er ofte korte, men de er viktige. Det norske arbeidsmarkedet blir stadig mer internasjonalt. Dette gjelder også fagarbeideren. Språk, kultur og internasjonal forståelse vil være en viktig del av kompetansen framover.

Disse medlemmer vil påpeke at internasjonalisering innenfor fag- og yrkesopplæring er meget viktig for kvalitetsutvikling og faglig utvikling. Disse medlemmer viser til at det er de private fagskolene som også her har gått foran i forhold til institusjonssamarbeid for å gi norsk fagskoleutdanning innpass i utenlandsk bachelorutdanning. Skal fagskoleutdanningen være et reelt alternativ til høyere utdanning, må privat og offentlig drevet fagskoleutdanning likestilles økonomisk og stimuleres og oppfordres til internasjonalt samarbeid og tilpassing. Disse medlemmer viser også til at delstudenter under høyere utdanning får skolepengestøtte for opphold i utlandet, mens de som har et utenlandsopphold i forbindelse med norsk fagskoleutdanning ikke får det. Disse medlemmer mener denne skjevheten må opphøre.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag som sikrer at personer som har et utenlandsopphold som ledd i en norsk NOKUT-godkjent fagskoleutdanning, sikres skolepengestøtte på lik linje med delstudenter under høyere utdanning."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er generelt bekymret for den stemoderlige behandlingen fagskolene har fått og får av Regjeringen. Manglende fagskolefinansiering og de kommende endringer i forbindelse med regionreformen gjør ikke bekymringene mindre.

2.4 Internasjonalisering av høyere utdanning

Komiteen viser til at Norge deltar aktivt i flere utviklingsprosesser og samarbeidsavtaler. Med innføringen av nytt grads- og studiepoengsystem som

ledd i Kvalitetsreformen har det blitt lettere for studenter å kombinere studier i utlandet med studier i Norge. Evalueringen av Kvalitetsreformen for to år siden viste at institusjonene i ulik grad har nådd de ambisjonene som ble satt om økt internasjonalisering som virkemiddel for økt kvalitet. Samtidig viser evalueringen at internasjonalisering har fått økt oppmerksomhet, og det er mye som tyder på at utviklingen har fortsatt i positiv retning de siste to årene.

Komiteen viser til at departementet mener det er nødvendig med økt oppmerksomhet mot internasjonalisering av universiteter og høyskoler og at det vil vurdere flere tiltak for å møte dette. Et viktig tiltak for å trekke til seg studenter og forskere og for å være attraktive samarbeidspartnere er at norske utdanningsinstitusjoner holder høy faglig kvalitet. Institusjonene må satse på samarbeid, og for mange kan nasjonalt samarbeid være riktig for å søke samarbeid på tvers av landegrensene. Komiteen merker seg at departementet prioriterer internasjonalisering i sin styringsdialog med institusjonene.

Komiteen har merket seg at flere institusjoner er opptatt av økonomien ved internasjonaliseringsarbeidet, og registrerer at departementet i evalueringen av finansieringssystemet vil vurdere behovet for andre virkemidler for å fremme internasjonalisering.

Komiteen mener utviklingen av felles grader virker mest integrerende, men at dette samtidig er den mest krevende formen for samarbeid mellom institusjoner på tvers av landegrensene. Dette er tid- og ressurskrevende, men vil kunne gi institusjonene mulighet til å se og vurdere helheten i eget og andres utdanningstilbud. Det er stor interesse for gjennomførte prosjekter knyttet til utviklingen av felles grader og studieprogrammer. Komiteen merker seg at departementet vil se på mulighetene for å stimulere til flere slike prosesser.

Komiteen har registrert at det er forskjeller i tilretteleggingen mellom lange høyere utdanninger og kortere profesjonsutdanninger, og mener det er positivt at departementet vil vurdere mulighetene for pilotprosjekter for profesjonsutdanningene.

Komiteen viser til at det foregår mye bra internasjonaliseringsarbeid rundt omkring på institusjonene. Utfordringene rundt om er ulike og mye av ansvaret for internasjonaliseringen ligger hos institusjonene selv. Komiteen vil understreke at departementet har som oppgave å understøtte disse prosessene, men vil samtidig påpeke at institusjonene selv også kan bli tydeligere på sine mål for internasjonalisering. Slike mål kan være knyttet til mobilitet og inngåtte avtaler, deltakelse i internasjonale programmer, eller generelle mål for rekruttering av utenlandske studenter og forskere.

Komiteen mener det er viktig å målsette en ambisjon for mobilitet og internasjonal utveksling

framover. Finansieringssystemet for UH-sektoren skal gjennomgå og det vil da være viktig å sørge for at institusjonene ser seg tjent med å utvikle egne mål i tråd med en nasjonal målsetting. Komiteen mener at internasjonalisering er så viktig både for å gi den enkelte erfaringer og kompetanse, men også for å utvikle og gi vårt eget utdanningssystem internasjonale nettverk og orientering, kontakter og kompetanse at utdanningsinstitusjonene bør ha et konkret mål. Komiteen har notert seg at det i høringen har kommet innspill om at mobiliteten bør være 20 pst.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ser at meldingen inneholder flere gode eksempler fra norske institusjoner på gode internasjonaliseringstiltak her i landet. Det er eksempler på at institusjoner gjør det alene eller i samarbeid med andre. Disse medlemmer vil understreke at det er opp til institusjonene selv å finne de løsninger som passer hver enkelt institusjon best, men er svært skeptisk til at Regjeringen ikke varsler forpliktende finansielle incentivordninger for å stimulere institusjonene til denne type aktivitet.

Disse medlemmer viser til at Kvalitetsreformen slo fast at studenter kunne ta en del av utdanningen sin i utlandet. Disse medlemmer mener at økt mobilitet krever at en satser mer på å tilby utenlandsopphold så tidlig i utdanningen som mulig. Disse medlemmer viser også til at utdanningsinstitusjonene taper økonomisk på at studenter avlegger studiepoeng ved andre institusjoner. Det ligger således ikke incitament i dagens finansieringssystem for å stimulere studentene til utenlandsopphold ut fra dette perspektivet.

Disse medlemmer viser til at det er en forskjellsbehandling i studiestøtteordninger for utenlandsstudier, avhengig av om det er bachelor- eller mastergradsstudier. Disse medlemmer vil sette fokus på utenlandsstudier som en tilnærming til globaliseringsprosessen. Disse medlemmer mener utenlandsstudier i de fleste tilfeller vil ha en verdi i seg selv, og at flere bør gis mulighet til å gjennomføre ett eller flere studiesemestre utenfor Norges grenser. Disse medlemmer ønsker at bachelor- og masterstudenter i utlandet skal likebehandles økonomisk.

Disse medlemmer viser til Stortingets målsetting om flere utenlandsstudenter. Disse medlemmer anser det som svært viktig at studenter skal ha gode tilskuddsordninger som gjør det mulig å ha et fleksibelt utdanningsløp med perioder i et annet nordisk land. Både av hensyn til studentene selv og det norske samfunn bør studenter kunne hente impulser og kunnskap utenfor norske utdanningsinstitusjoner. Utdanning utenfor Norges grenser medfører dessuten mulighet for relasjonsbygging og forret-

ningsforbindelser som kan lette arbeidet med å finne nye markeder for norske produkter.

Disse medlemmer viser til at sentrale spørsmål som godskriving og godkjenning av utenlandsk utdanning ikke berøres i meldingen. Disse medlemmer viser til at enkelte studenter opplever at forhåndsgodkjente studier ikke blir godkjent når studiene er gjennomført. Disse medlemmer mener det må utarbeides enkle systemer for godkjenning og godskriving av utenlandsk utdanning som fokuserer på likeverdig utdanning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser en rekke utfordringer knyttet til høyere utdanning og internasjonalisering som stortingsmeldingen ikke diskuterer. Bologna-prosessen og en GATS-avtale vil stille institusjonene overfor helt nye rammebetingelser. Det vises i meldingen til at antall internasjonale studenter er i kraftig vekst. Det må kunne forventes at med større internasjonal mobilitet, vil en også se de samme tendensene som i internasjonal handel for øvrig; det vil skje en spesialisering. Norge må i dette bildet være seg bevisst sine konkurransefortrinn. En gjennomgang av de fordeler, ulemper, muligheter og utfordringer som prinsippet om gratis utdanning gir, burde ha vært et sentralt tema i meldingen. Regjeringen diskuterer i stedet dette overfladisk og unnlater å gå inn i problemstillingen på alvor.

SIU

Komiteen merker seg departementets omtale av Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) i meldingen. Komiteen vil peke på viktigheten av en rask avklaring av hva som skal være SIUs rolle og oppgaver fremover.

Komiteen viser til den reorganiseringen som SIU har fått gjennom å etableres som et eget forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

Komiteen mener at SIU bør gjennomgå en evaluering tilsvarende den som ble foretatt for NOKUT for å avklare i hvilken grad SIU fyller mandatet. Arbeidsform og organisering må gjennomgå for å avdekke mulige forbedringspunkter.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at virksomheten til Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) blir gjenstand for en evaluering tilsvarende den som ble foretatt for NOKUTs virksomhet."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til at ANSA ikke har styreplass i SIU og NOKUT på linje med de øvrige

studentorganisasjonene NSU og StL. Disse medlemmer mener det er viktig at også ANSA har plass i disse styrene, siden kompetansen ANSA besitter er viktig for det arbeidet SIU og NOKUT gjør.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er bekymret over at reorganiseringen av SIU kan innebære sentralisering og byråkratisering av arbeidet. Disse medlemmer viser til at senteret allerede i dag har over 70 ansatte og det fortsetter å vokse.

ANSA

Komiteen mener at Association of Norwegian Students Abroad (ANSA) fyller en svært viktig rolle i arbeidet med å sørge for god veiledning av utenlandsstudenter og er et helt avgjørende supplement til den grunnleggende karriereveiledningen som skal finne sted på de videregående skolene. ANSA har i dag rundt 500 frivillige kontaktpersoner på læresteder i over 90 land, og de bidrar med å sikre god erfaringsutveksling mellom utenlandsstudentene. ANSAs infosenter for utdanning driver et utstrakt arbeid mot elever, studenter og skolerådgivere, og årlig mottas rundt 10 000 henvendelser om studie- og søknadsveiledning. ANSAs nettsider har også Norges mest omfattende oversikt over studiemuligheter i utlandet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg en positiv, men svært kortfattet omtale av ANSAs virksomhet i meldingen. Meldingen inneholder heller ingen forpliktende formuleringer i forhold til ANSA. Disse medlemmer merker seg også at ANSA i sin høringsuttalelse skriver:

"I 2007 evaluerte Kunnskapsdepartementet ANSAs virksomhet. Hovedkonklusjonen var at offentlige midler var brukt i henhold til gitte kriterier og at ANSA hadde fått mye ut av pengene. Deretter kuttet departementet tilskuddet til ANSA. I løpet av to år er overføringene redusert med over 500 000 kroner."

Disse medlemmer mener det er positivt med informasjon om studier i utlandet, men viser til at flere aktører tar til orde for viktigheten av god veiledning på utdanningsinstitusjonene. Mye av dette veiledningsarbeidet foregår i dag på dugnad og utføres av ildsjeler. Disse medlemmer mener veiledningen bør være bedre strukturert. Disse medlemmer mener at de viktigste ambassadørene i forhold til internasjonalisering av utdanningen er norske studenter som har studert/studerer i utlandet og utenlandsstudenter som studerer eller har studert i Norge.

Disse medlemmer mener at ANSA i dette henseende utfører et meget verdifullt informasjons- og veiledningsarbeid.

Disse medlemmer finner Regjeringens incentivpolitikk underlig, og ber Regjeringen styrke mulighetene for ANSA til å fylle sin sentrale rolle i veiledningen av utenlandsstudentene.

Disse medlemmer viser til at det mangler en del kompetanse rundt utenlandsstudier. Derfor er det viktig at ANSA får en fast plass i et eventuelt rådgivende utvalg som skal arbeide med kvalitetslistene. For at det skal være tillit til systemet for finansiering av utenlandsstudier, og for å sikre at kompetansen i utvalget er høy, må ANSA sikres representasjon.

Internasjonale studenter i Norge

Komiteen mener det er viktig at Norge fremstår som et attraktivt og godt studieland og vil påpeke viktigheten av å få kartlagt hvilke ulike praktiske hindringer internasjonale studenter som kommer til Norge opplever, slik at man raskt kan få ryddet opp i disse hindringene.

Komiteen har merket seg omtalen i meldingen av flere praktiske hindringer for innreisende studenter til Norge, som behandlingstid for visum, oppholdstillatelse og tildeling av fødselsnummer. Dette er hindringer det er nødt til å ryddes opp i raskt.

Gratisprinsippet, slik det er nedfelt i universitets- og høyskoleloven, er et sentralt prinsipp. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at dette prinsippet gjelder uavhengig av studentenes statsborgerskap, og at også innreisende utenlandske studenter som går i ordinære utdanningsløp av norske institusjoner, er omfattet av gratisprinsippet. Flertallet legger vekt på at arbeidet med etablering av doble og felles grader i samarbeid med utenlandske institusjoner må innrettes slik at det ikke kommer i konflikt med gratisprinsippet.

Komiteen mener det er viktig med god informasjon og tilrettelegging for utenlandske studenter og utenlandsk arbeidskraft til Norge. Komiteen vil vise til at det i Ot.prp. nr. 83 (2007–2008) om endringer i lov om universiteter og høyskoler ble varslet at det skal opprettes et informasjonssenter som skal gi brukere informasjon vedrørende opptak til studier og godkjenning og godskriving av utdanning, jf. også Innst. O. nr. 4 (2008–2009). NOKUT fikk midler til etablering i 2008, og senteret er nå under etablering. Komiteen vil påpeke viktigheten av å få dette senteret på plass snarest. Komiteen vil videre vise til at SIU i sitt mandat har en oppgave med å profilere Norge som studieland. SIU skal i tillegg hjelpe universiteter og høyskoler med å orientere seg interna-

sjonalt, og å tiltrekke seg studenter og fagfolk som vurderer opphold i Norge. Komiteen vil understreke viktigheten av at SIU ivaretar disse rollene på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til sine forslag i budsjett-sammenheng om økte bevilgninger til bygging av studentboliger. Økt antall internasjonale studenter fører til økt behov for studentboliger. Regjeringens politikk med kostnadstak har medført at en er langt unna å dekke det reelle behovet.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen oppheve kostnadsrammen for bygging av studentboliger."

Disse medlemmer viser videre til behovet internasjonale studenter har i forhold til å tilegne seg norsk kunnskap for å kunne fungere best mulig i studiesammenheng og i det norske samfunnet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer tilskudd til norskopplæring for fremmedspråklige studenter."

Kvoteordningen

Komiteen viser til at kvotestudenter fra utviklingsland opplever en rekke problemer i forbindelse med manglende personnummer når de kommer til Norge, noe som igjen fører til at det kan gå to til tre måneder før de får sitt stipend.

Komiteen ber Regjeringen om å iverksette tiltak for å fjerne disse hindringene så raskt som mulig, helst før studiestart 2009 og senest ved utgangen av 2009.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det må etableres ordninger som gir disse studentene muligheter til å forhåndssøke lån fra sine hjemland slik at den byråkratiske prosessen langt på vei er ferdig når studentene kommer til landet eller at det etableres andre smidige ordninger som sikrer studenter som er opptatt ved norske læresteder en økonomisk basis for oppholdet i Norge.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gjør det mulig for kvotestudenter å forhåndssøke studielån fra sitt hjemland."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til ordningen med kvotestudenter – den såkalte "kvoteordningen" – som har vist seg å fungere svært godt. Disse medlemmer imøteser evalueringen av ordningen, og har som utgangspunkt at det er viktig å utvide ordningen gjennom å tilby flere kvotestudentplasser.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til styrking av kvoteordningen av studenter fra utviklingsland."

Forskere

Komiteen mener det er viktig å gå gjennom lovverket for å undersøke hva som hemmer eller fremmer opphold i utlandet for forskere og vitenskapelig ansatte. En gjennomgang må blant annet omfatte skattelovgivning, boliglovgivning samt regelverk som ligger til grunn for ansettelses- og fremmelsespolitikk med sikte på at ingen taper på men heller begunstiges for midlertidig opphold i utlandet.

Komiteen vil også påpeke at visumsøknader fra utenlandske forskere, vitenskapelig personale og studenter bør få en langt raskere behandling enn i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil for øvrig vise til den kommende stortingsmeldingen om forskning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i dag er en rekke forhold som hemmer internasjonalisering. Disse medlemmer mener det er viktig å få kartlagt hvilke barrierer forskere med og uten familie opplever når de kommer til landet. Samtidig som disse hindringene bygges ned må det legges opp til at utdanningsstedene stimuleres til å utarbeide "servicepakker" til nyankomne utenlandske forskere, som inkluderer tilbud om nettverksdannelser, sosiale aktiviteter, opptak for barn på internasjonale skoler, jobb til ektefelle osv., slik det skisseres i rapporten fra Fremtidspanelet 08 i Danmark.

Disse medlemmer mener det er et paradoks at utenlandske fotballspillere nærmest får visum på dagen, mens høyt utdannet personell som skal undervise og forske på våre universiteter og høyskoler må

vente i ukevis. En slik sendrektighet kan føre til at vi går glipp av de fremste og mest ettertraktede personene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til Dokument nr. 8:1 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 141 (2008–2009), om å gjøre det enklere for forskere og spesialister å arbeide ved godkjente utdannings- og forskningsinstitusjoner i Norge. Mobilitet og utveksling er viktig for å gjøre Norge attraktivt for "de beste hodene". På lik linje med idretten, må forskning bli sikret rammebetingelser som gjør at de beste forskerne ikke opplever byråkratiske hindringer for å kunne arbeide i Norge.

Komiteen registrerer at stadig flere av de beste universitetene i verden har en "open access"-strategi i forhold til forelesninger og undervisning. De legges ut og overføres på podcast og over Internett og kan følges av mennesker over hele verden. Dette er noe vi bare er i starten av, og hvordan det vil kunne komme til å påvirke både studenters og institusjoners hverdag, ser vi ennå ikke tydelig. Men det synes klart at det åpner både for store muligheter og store utfordringer. At kunnskapen brer seg fra institusjonene via ny teknologi i stedet for at studentene må reise til institusjonen, vil gi helt nye muligheter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre stiller seg undrende til at disse sidene ved internasjonalisering av utdanningen overhodet ikke er diskutert i meldingen.

Gründerskolen

Komiteen har merket seg at Gründerskolen ikke er omtalt i meldingen. Gründerskolen er et samarbeidsprosjekt mellom alle universitetene og en rekke høyskoler i Norge. Programmet koordineres av Senter for entreprenørskap ved Universitetet i Oslo. Gründerskolen gir studentene en unik mulighet til å få internasjonal arbeidserfaring, skape nettverk, få gründererfaring og studere lokal forretningskultur. I studiet inngår et utenlandsopphold som varer tre måneder hvor studenten i tillegg til å jobbe følger undervisningen på et lokalt universitet. Komiteen viser til at studenter på Gründerskolen i flere år har fått støtte av Lånekassen for å dekke utgifter ved studiets utenlandsopphold, men at støtten opphører fra og med 2009 fordi den ikke er i tråd med Lånekassens forskrifter. Komiteen viser til at Gründerskolen har vært en stor suksess, og at det spesielt i disse tider er viktig å utdanne dyktige akademikere til å bli kommende innovatører og entreprenører i Norge. Komiteen viser til at målsettingen for Gründerskolen er å gi studentene kunnskap og erfaring innen

internasjonal forretningsutvikling, med fokus på høyteknologiske oppstartsbedrifter.

Komiteen vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å forlenge gjeldende praksis i Lånekassen for tildeling av støtte til studenter ved Gründerskolen til og med studieåret 2009/2010, og samtidig vurdere hensiktsmessigheten av gjeldende regelverk."

2.5 Studenter som tar gradsutdanning i utlandet

Komiteen anser det som meget positivt at norske studenter velger å ta deler av, eller hele, utdanningen sin i utlandet. Studier i utlandet har en verdi for den enkelte student, men også det norske samfunnet, som kan dra nytte av den kompetansen utenlandsstudentene tar med seg tilbake.

Komiteen mener at tilrettelegging for studier i utlandet gjennom statlig finansiering og godkjenningsordninger er et viktig utdanningspolitisk virkemiddel. I internasjonal sammenheng har Norge svært gode finansieringsordninger for studier i utlandet. Norske studenter reiser til mange ulike land og studerer en rekke ulike fag, men hvor de reiser og hva de studerer varierer over tid. Komiteen vil understreke at det er flere ulike årsaker til at antallet norske gradsstudenter i utlandet har variert over tid, og viser til departementets omtale av dette i meldingen.

Komiteen mener det er avgjørende at studentene får god informasjon om utenlandsstudier og hvilke muligheter og utfordringer dette gir. Informasjon, rådgivning og veiledning er viktig for å nå flere, og for at flere er godt forberedt før de reiser ut. Samtidig er det viktig å utnytte de mulighetene som de ulike internasjonale utdanningsprogrammene Norge deltar i, gir.

Komiteen mener det er viktig med god tilrettelegging for norske gradsstudenter ved utenlandske institusjoner, og merker seg at departementet vil utrede hvordan samarbeid med utenlandske institusjoner kan bidra til dette.

2.6 Utdanningsstøtte

Komiteen merker seg at departementet mener de hensynene som lå til grunn ved forrige omlegging av støtteordningen, fortsatt er viktige og at det er ønskelig å videreføre den grunnleggende innretningen i dagens støtteordning. Samtidig ønsker man i større grad å vektlegge kvalitetskriterier ved utforming av utdanningsstøtteordningen og stipendandelen den enkelte student får. Dette begrunnes blant annet med at norske myndigheter i mindre grad har tatt i bruk kvalitetskriterier overfor utenlandske institusjoner enn for sine egne institusjoner, og at kvalitet også er viktig ved studier i utlandet.

For å møte disse hensynene ser komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, det som et nyttig verktøy å utarbeide lister over utdanningsinstitusjoner som tilfredsstiller kvalitetskriteriene. Flertallet forutsetter at disse listene blir vesentlig utvidet i omfang og geografi i forhold til dagens tilleggsstipendliste. Flertallet merker seg at departementet vil oppnevne en rådgivende gruppe eller et utvalg som skal jobbe med kvalitetskriteriene og hvilke institusjoner som skal med på listen. Det tas sikte på en omlegging som fases inn fra studieåret 2011/2012.

Komiteen har merket seg problemstillingen knyttet til det første året i en del land med fireårige bachelorgrader, blant annet i USA. Unntaket er de institusjonene som står på tilleggsstipendlisten. Begrunnelsen for ikke å gi støtte har vært at dette ikke er på nivå med høyere utdanning i Norge. Det gjøres ulike framstøt både nasjonalt og i europeisk regi for å få gjennomslag for opptak i det andre året i en amerikansk bachelorgrad, og ved noen universiteter har man lyktes. Komiteen registrerer at departementet ikke åpner for generell støtte, men for fortsatt støtte til en del institusjoner med høy kvalitet og at listen antas å øke vesentlig. Komiteen vil for øvrig vise til de respektive fraksjoners særmerknader på dette området.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at prioriteringen av delstudier følger av Kvalitetsreformens mål om økt antall studenter som tar deler av sin utdanning i utlandet. Flertallet mener det er viktig at flest mulig får et utenlandsopphold i løpet av sitt studium, og at dette i tillegg til den tilbakeføringen av kunnskap til norske utdanningsinstitusjoner dette gir, også har en egenverdi for den enkelte student. Flertallet vil videre vise til at norske utdanningsinstitusjoner har god kapasitet på bachelornivå. Et masterstudium i utlandet kan gi større faglige gevinster ved at man kan oppnå en internasjonal spesialisering og kompetanse vi ikke har i Norge. Flertallet viser til at støtteordningen for utenlandsstudenter sist ble omlagt i 2004/2005, og mener de hensyn som da lå til grunn, fortsatt er viktige og ønsker i hovedsak å videreføre disse. Flertallet ser likevel mulighetene for en videreutvikling av støtteordningene.

Flertallet viser til at det skal settes ned et utvalg eller rådgivende gruppe som skal jobbe med kvalitetskriteriene. Flertallet mener dette utvalget må få mulighet til å vurdere flere alternativer for stipendiering av studenter som velger utdanning i utlandet av høy kvalitet.

Flertallet ber derfor departementet om at det opprettes en rådgivende gruppe eller et utvalg som skal se på ulike alternativer for stipendiering av studenter som velger studier i utlandet av særlig høy kvalitet. Gruppen skal vurdere både ulike modeller og kriterier for tildeling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg at kvalitet er mye vektlagt i stortingsmeldingen, men at kvalitetsbegrepet fylles med lite substans. Det er åpenbart at det er viktig at norske studenter som reiser ut og tar hele eller deler av sin utdanning ved institusjoner i utlandet, gjør dette ved institusjoner som holder høy kvalitet. Et opphold ved en institusjon i utlandet er dyrt. Kostnadene er et vesentlig hinder for mange i forhold til å reise ut, og disse medlemmer mener at det ligger et klart incentiv for den enkelte student til selv å undersøke og sjekke kvaliteten ved den institusjonen som er aktuell å studere ved.

Disse medlemmer savner en problematisering og en diskusjon av hva som ligger i kvalitetsbegrepet. Det er forskjell på lik utdanning og likeverdig utdanning, og det er temaer som er vanskelige å sikre innholdet i. Det er en rekke forskjellige kvaliteter ved enhver institusjon og denne utfordringen løses ikke ved at departementet lager kvalitetslister. I tillegg utvikler den internasjonale utdanningsverden seg raskt, og departementet vil derfor hele tiden ligge i etterkant med sine vurderinger. Institusjoner utvikler globale strategier. Noen velger å opprette campus og studiesteder mange steder i verden. Dette vil skape ytterligere utfordringer for et system med kvalitetslister. I en verden preget av raske endringer og stor mobilitet er det i tillegg nesten umulig å ha god nok oversikt over alle verdens institusjoner slik at kvalitetslistene ikke blir en hindring for at norske studenter skal kunne ta utdanning ved nye, framvoksende og gode institusjoner.

Disse medlemmer vil poengtere at fokuset på kvalitet og godkjenning er viktig, men det må være avgjørende at studentene selv har et ansvar i forhold til å sikre sin egen framtid ved å velge institusjoner der kvaliteten tilfredsstiller norske krav. Kostnaden for den enkelte ved å reise utenlands for å studere medfører at dette ikke er et valg den enkelte gjør uten å ha en god dokumentasjon på kvalitet. Disse medlemmer merker seg at departementet antyder en skolepengestøtte med en stipendandel som varierer ut fra kvalitetskriterier, men disse medlemmer vil advare mot en slik ordning. Høringsuttalelsene viser at det allerede i dag er store utfordringer med at utdanninger i utlandet som er forhåndsgodkjente, ikke blir godkjent likevel. Disse medlemmer tror at departementet raskt vil komme

til å innse at de skaper mye byråkrati om de skisserte planene blir realisert.

Disse medlemmer er positive til at stortingsmeldingen vektlegger kvalitet også i utenlandsk utdanning. Disse medlemmer er imidlertid skeptisk til at det skal utarbeides en norsk "ranking" av utenlandske universitet og høyskoler som skal danne grunnlag for tildeling av stipend. Disse medlemmer viser til at det allerede i dag finnes ulike internasjonale rangeringslister uten at disse gir noen garanti for kvaliteten på utdanningen. Disse medlemmer vil fremholde at det går an å få en hvilken som helst rekkefølge på en rangering avhengig av hvilke underliggende data en tar utgangspunkt i. Disse medlemmer har tiltro til at norske studenter som vil ta utdanning i utlandet gjør kvalitetsbevisste studievalg ut fra sine evner, forutsetninger og ønsker. Disse medlemmer har derfor langt større tro på informasjonsarbeid i forhold til det enkelte utdanningssted og den enkelte fagretning og at studenten på bakgrunn av slik informasjon kan ta egne valg uten at det får vesentlige konsekvenser for stipendtildeling.

Disse medlemmer er overrasket over at Regjeringen unnlater å ta konsekvensene av at antallet norske gradsstudenter i utlandet har blitt dramatisk redusert de siste årene. Dette gjelder i særdeleshet norske studenter i USA. Det er i meldingen en betydelig mangel på strategisk tenkning i forhold til hva Norge skal ha som mål med sin internasjonaliseringspolitikk. USA er Norges viktigste allierte, og det er av stor betydning for Norge at det til enhver tid er et stort antall nordmenn som har en kulturforståelse og et nettverk med basis i et opphold i USA. Disse medlemmer mener at utfordringene i stor grad er knyttet til utdanningsstøtte til "Freshman Year". Svært mange finner det økonomisk umulig å starte på studier i USA når det ikke, med visse unntak, gis støtte til det første studieåret. Begrunnelsen for å ikke gi studiestøtte til det første året er at departementet mener at dette året ikke er "på nivå med norsk høyere utdanning". Når færre studenter ser muligheten til å starte med bachelorutdanning, har det som konsekvens at det blir færre uteksaminerte kandidater og at reduksjonen fører til en svikt også på masternivå.

Disse medlemmer viser til at departementet i meldingen drøfter muligheten for at norske studenter tas opp på det andre året av utdanningen i de landene der det ikke gis studiestøtte til det første året. Det er etter disse medlemmers syn ingen grunn til å lage en motsetning mellom å arbeide for at studentene får godskrevet fag hvor de har oppnådd et nivå på videregående skole som kvalifiserer til slik godskriving, og å åpne for generell støtte til førsteåret av studiene.

Disse medlemmer mener den samme utfordringen gjelder for studenter i ikke-vestlige land. Dette er ikke land som er nære allierte, men mange av dem er i sterk utvikling, både økonomisk og i form av internasjonal innflytelse. Det haster med å øke antall nordmenn som får kultur- og språkkunnskap fra disse landene, og å innføre støtte til førsteåret av bachelorgraden vil være et viktig bidrag for å øke både muligheten og interessen for å studere i disse landene. Disse medlemmer har gjentatte ganger foreslått dette i våre alternative budsjetter i inneværende stortingsperiode, og viser til høringsuttalelsene som også understreker at dette vil være et svært viktig tiltak.

Disse medlemmer registrerer også at det har vært en sterk tilbakegang i antall norske studenter i viktige land som f.eks. Tyskland. Det er generelt viktig at vi opprettholder tette bånd og en god kultur- og språkforståelse i sentrale land i handels- og samarbeidssammenheng. Disse medlemmer mener det er en stor svakhet ved meldingen at det ikke er utviklet incentivordninger som er rettet mot å øke antall studenter hos strategisk viktige samarbeidsland.

Disse medlemmer viser videre til at det fra og med undervisningsåret 2005/2006 ikke lenger blir gitt støtte til det første året av utdanning på bachelornivå i Kina, Japan, Russland og Brasil, samt de fleste av verdens utviklingsland. Årsaken til dette er at universitetsutdanningen i disse landene starter ett år tidligere enn i Norge. Første året blir derfor, ifølge NOKUT, ikke regnet for å være på nivå med første året av høyere utdanning i Norge. Disse medlemmer mener at det bør gis støtte til første året dersom det inngår som en del av en grad som NOKUT, samlet sett, vurderer til å være på nivå med en norsk bachelorgrad.

Disse medlemmer vil peke på de problemer norske studenter ofte møter ved gjennomføring av høyere studier i USA, fordi Lånekassen ikke utbetaler ytelser under gjennomføring av det såkalte "Freshman Year", som er førsteåret i en bachelorgrad. Disse medlemmer finner det underlig at ikke dette studieåret også får støtte på lik linje med andre studieår. De siste år viser en drastisk nedgang i antall norske studenter som velger å ta høyere utdanning i USA, noe som kan skyldes for dårlige støtteordninger.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at studenter får tilgang til samme låne- og stipendordninger for "Freshman Year" og første år av bachelorgrad i ikke-vestlige land og USA som for annen høyere utdanning tatt i utlandet."

Disse medlemmer er opptatt av at studier i utlandet skal bli en reell mulighet for alle, uavhengig av sosial bakgrunn. Da er det viktig at ikke lånebelastningen ved avsluttet utdanning blir for høy. Stipendandelen i skolestøtten må derfor heves til 70 pst. også for bachelorgraden, og dermed likestilles med det som i dag gjelder for master- og delgradsstudenter.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen heve stipendandelen i skolepengestøtten for helgradsstudenter på bachelornivå til 70 pst."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke betydningen av at den høyere utdanningssektoren er av høy internasjonal kvalitet. Disse medlemmer har også merket seg et økt fokus på internasjonalisering innenfor den høyere utdanningen gjennom samarbeid og utveksling av både vitenskapelig ansatte og studenter for kortere og lengre perioder. Disse medlemmer er opptatt av at slikt samarbeid og utveksling fremmer kvalitetsutviklingen ved norske institusjoner, og peker på at kvalitetssikringsorganet NOKUT også bør følge denne utviklingen. Når det gjelder tildelingen av forskningsmidler innenfor den høyere utdanningssektoren, ønsker disse medlemmer at midlene skal kanaliseres til de institusjonene som kan vise til høy internasjonal kvalitet.

Disse medlemmer har gjentatte ganger foreslått å gjeninnføre støtte til første år i ikke vestlige land og USA, men har blitt stemt ned av regjeringspartiene. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen tar sikte på å fase inn endringer av utdanningsstøtteordningen fra studieåret 2011/2012.

Disse medlemmer mener tiltak for å øke studentmobiliteten ikke kan vente til studieåret 2011/2012 slik Regjeringen skisserer, og vil på den bakgrunn fremme følgende forslag om en forsøksordning i mellomtiden:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om at studenter skal få tilgang til samme låne- og stipendordninger for "Freshman Year" i USA og første år av bachelorgrad i ikke-vestlige land som for annen høyere utdanning tatt i utlandet, som en prøveordning fra studieåret 2009/2010 og frem til og med studieåret 2011/2012."

Disse medlemmer mener reisestipendet for Norden bør opp på fullt nivå igjen, og disse medlemmer vil fremme forslag om full gjeninnføring:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å bringe reisestipendet i Norden opp på fullt nivå igjen."

Tilretteleggingssemester

Komiteen har merket seg at svært få studenter benytter seg av ordningen med et tilretteleggingssemester, og at kun et mindretall av de som benytter det, etterpå går videre på planlagt gradsutdanning. Komiteen registrerer at departementet foreslår å avvike ordningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er uenige med Regjeringen i at ordningen med tilretteleggingssemester skal avvikes. Det er bemerkelsesverdig at Regjeringen bruker et argument om at få studenter bruker ordningen som et påskudd til å legge den ned. Norge har snarere et behov for å øke antall studenter som drar til de land der et slikt tilretteleggingssemester er nødvendig. Det er også viktig for å kunne gi flere studenter større valgmuligheter når det gjelder valg av studieland.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen styrke ordningen med tilretteleggingssemester og sørge for en mer offensiv markedsføring av de muligheter som ligger i ordningen."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag som sikrer at godkjenningrutinene for utenlandsskoleår gjøres bedre og mer forutsigbare, og at man på egnet måte sikrer at rådgivere har oppdatert kunnskap om utvekslingsmuligheter.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen sørge for at støtteordningen fra Lånekassen utvides til å omfatte Vg1 og Vg3, og at det gis støtte til elever på videregående nivå som ønsker å studere et semester ute.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til hvordan en kan sikre at utdanningen som elever får gjennom elevutveksling, blir godkjent i Norge.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer tilskudd til norskopplæring for fremmedspråklige elever i internasjonale skoler i Norge.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer at elever på IBO-godkjente skoler mottar skolepenger under hele grunnsopplæringen.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag som sikrer at personer som har et utenlandsopphold som ledd i en norsk NOKUT-godkjent fagskoleutdanning, sikres skolepengestøtte på lik linje med delstudenter under høyere utdanning.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen oppheve kostnadsrammen for bygging av studentboliger.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som sikrer tilskudd til norskopplæring for fremmedspråklige studenter.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gjør det mulig for kvotestudenter å forhåndssøke studielån fra sitt hjemland.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen styrke ordningen med tilretteleggingssemester og sørge for en mer offensiv markedsføring av de muligheter som ligger i ordningen.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen sørge for at studenter får tilgang til samme låne- og stipendordninger for "Freshman Year" og første år av bachelorgrad i ikke-vestlige land og USA som for annen høyere utdanning tatt i utlandet.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen heve stipendandelen i skolepengestøtten for helgradsstudenter på bachelor-nivå til 70 pst.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 13*

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om at studenter skal få tilgang til samme låne-

og stipendordninger for "Freshman Year" i USA og første år av bachelorgrad i ikke-vestlige land som for annen høyere utdanning tatt i utlandet, som en prøveordning fra studieåret 2009/2010 og frem til og med studieåret 2011/2012.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å bringe reisestipendet i Norden opp på fullt nivå igjen.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 15*

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til styrking av kvoteordningen av studenter fra utviklingsland.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:**I**

Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av systemet for finansiering av internasjonale skoler som inkluderer både tilskuddsordningen og ordning for finansiering gjennom Lånekassen, for å se om dagens ordninger er formålstjenlige.

II

Stortinget ber Regjeringen sørge for at virksomheten til Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) blir gjenstand for en evaluering tilsvarende den som ble foretatt for NOKUTs virksomhet.

III

Stortinget ber Regjeringen om å forlenge gjeldende praksis i Lånekassen for tildeling av støtte til studenter ved Gründerskolen til og med studieåret 2009/2010, og samtidig vurdere hensiktsmessigheten av gjeldende regelverk.

IV

St.meld. nr. 14 (2008–2009) – internasjonalisering av utdanning – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 23. april 2009

Ine Marie Eriksen Søreide

leder

Gorm Kjernli

ordfører

